ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“:
на годину: . . ф. 12 или 30 дин.
на по године: . ф. 6 или 15 дин.
на четврт године: ф. 3 или $7^1/_2$ дин.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОГЛАСИ
рачунају се 6 нов. од реда ситних слова.
За жиг се плаћа сваки пут 30 нов.

БРАНИК

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
на целом табаку
уторником, четвртком и суботом

Претплата и огласи шаљу се на администрацију, а рукописи уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући г. А. Пајевића, у дунавској улици.

Рукописи се не враћају.

Број 20. У Новом Саду, у четвртак 17. фебруара (1. марта) 1894. Год. X.

Браћо Срби Новосађани!

Црквеном политиком наше владе, која је свога израза нашла у законским предлозима о обавезном грађанском браку, о грађанским матрикулама, о слободи вероисповеди и о рецепцији Јевреја, повређена су како права тако и битни интереси наше српске православне свете цркве.

Као Срби и као верни синови своје свете православне цркве не можемо равнодушни бити према оваквој политици, којом се основна учења хришћанске вере на штету цркве вређају и којима се поглавито нашој цркви и нашем народу, који је са својом црквом тесно везан, одузимају уставна гарантована автономна права, која су досад вршена била без приговора и без штете по државу.

Дужни смо дакле већ и погледом на то, да се у поменутим питањима већ до сад јавно мнење заталасало, па су поједина места, тела и вероисповести своје становиште обележиле, и ми као грађани, као Срби и као припадници православне цркве своје становиште у питањима црквених реформа јасно и несумњиво изрећи, да се не би наше ћутање тако тумачити могло, као да владине предложене црквене реформе одобравамо, или да битне интересе наше цркве и са истом тесно скопчане наше народности занемарујемо.

Потписани одбор, који се склонио без обзира на политичке и црквено-политичке странке и правце позива сву браћу православне Србе Новосађане на

ЈАВАН ЗБОР

који ће се држати у недељу, 20. фебруара (4. марта) у 11 сахата пре подне у великој дворани код „царице Јелисавете“

да Срби Новосађани у питањима владиних црквених реформа одређена становишта заузму.

Похитајте дакле браћо што многобројније на овај збор, који је позван пред лицем целе земље да докаже, да Срби Новосађани неп колебими стоје уз своју свету православну цркву и своју српску народност, те да су свагда спремни у уставној борби сву своју снагу заложити, да се црква православна и српска народност у својим ујемченим и природним правцима од сваких повреда сачува и обезбеди.

У НОВОМЕ САДУ. 12. (24.) фебруара 1894.

Александар Адамовић	Јован Дера	Тоша Николић, Црногорац	Пера Ракић
Павао Балта, прота	Душан Јовановић	Мита Николић	Др. Лаза Станојевић
Ђорђе Вукичевић	Др. Паја Јанковић	Др. Мих. Полит-Десанчић	Љуба Стефановић
Др. Илија Вучетић	Никола Јоксимовић	Др. Стеван Павловић	Сава Стојковић (економ)
Др. Јован Велимировић	Ђорђе Јаснић	Арса Пајевић	Милан Ћирић, прота
Паја Гостовић	Танасија Јовановић	Стева Пејић	Др. Милан Ћирић
Милош Димитријевић, краљ. сав.	Панта Јовановић (трговац)	Хаџи Гавра Плавшић	Давид Ћурчић
Др. Милан Давидовац	Др. Теодор Мандић пл. од Ривице	Ђока Радовановић	Марко П. Шилић
Јован Димић	Лаза Милошев	Тоша Радовановић	Паја Шилић

ЛИСТАК

Народно глумовање.*)

Приказује др. Л. Костић

Опростите ми, ви стародавни стећкови биљези и споменици, прочитани и недочитани, слућени а недокучени знаци и зарези; немојте ми замјерити, прадобни кременови, бјелуци, „рожњаци“ и „булижњаци“; не мрштите се на ме, плесниве и зарђане староковине од мједи и жељеза; не снебивајте се, старотесани стрелични вршци, стругачи, дјилета и клинови; не бечите се на ме, драгоцјени окрњци и пријепови некадашњих чанкова, тигања, лопаца, просуља и саплака, ви оканчине старих ножева и мачева; не круните се чудом, препотопске кости, ни ви, скамењени отисци давно несталих родова животињских; немојте ме осуђивати ни ви, немирне сјени некада живјелих Катарина и Јелисавета и никад неживјелих Драга, које се у по бијела дана врзете по овој просторији, — не куните ме, што долазим овако празнијех руку, што међу вас упадох овако с неба па у ребра, ни род ни помозбог ваш.

Но и ако нијесам никад зачепркао по земљи ни превртао старијех листина, да што привриједим за вашу дружину, и ако нијесам дубио прле земље ни силазио у царство смрти и покоја —,

У то као да се зачу неки жамор и шапат у часној дружини, а онај најкрупнији стећак као да би ме пожелио пода се. Да свршим започету реченицу:

— Али сам залазио по народу, ронио у бездан лијепе душе његове, читао ту „живу књигу“, никад недочитану, па из те књиге ево вам неколико редака.

Опет онај жубор али све жешћи. Стаде луна стећкова, стаде клепет плоча, стаде звекет кључева и прстења, стаде цилик дјилета и стрелица, а из тог вардања и врнчања као да се чују ријечи:

— Гатало! гатало! Мучи гатало, знамо све, знамо све.

— Што знате? наљутих се ја; не знате ништа што ја хоћу да вам причам. А најпослије, не ћу ни да вас питам, ви ме морате слушати.

— Што морамо? што морамо?

— Је ли ово Музеј, Музин дом?

— Да, да, да, одјекнуше стећкови.

— Јес', јес', јес', уситнише длијета и стрелице.

— Па то је кућа моје мајке. Зар нијесам ја Музин син?

Све је муком замукло.

— Ја би дакле био домаћин овдје, а ви моји гости. Но добар је домаћин рад гостима, те им даје сваку слободу. С тога и ја вас молим, ако вам се што у моме приказу не би свидјело, да се не устежете но да ми одмах замјерите.

— Дела, дела!

— Хоћу да вам причам о народном глумовању, о глумачкој, о позоришној или казалишној, о театралној жици у народном животу.

— Panem et circenses! panem et circenses! заклепета заклопац на маслењаку једног центуријона из Јувеналова доба.

— Нијеси погодио. Није ријеч о звјерима и гладијаторима, већ о људима, о народном глумовању за народ, за прости неписмени народ.

— Oberammergau Passionsspiele! Meran, Andreas Hofer! Хи-хи-хи! Знамо све, знамо све. Хоће да нам прича о „вертепу“, хи-хи-хи!

Погледам, ал' то као да шапуће неко длијето из каменог доба. Е, ту нема шале. Та длијете, ти стругачи, те тесле, тима није ништа доста углађено, то су ти критичари од искона.

— Немој тако, длијеце моје. Не бих ја то теби никад понудио, ни да Бог. Видим ја, да си ти избирач, те си већ научило и њемачки, а знаш лијепо, да оно нијесу чисто народне глуме, јер су их састављали писмени људи, који су гледали велике театре, гдје глумци-умјетници приказују дјела научних писаца. Није мени сад на уму ни католички „Passionsspiel“, ни православни „вертеп“. Још вам опраштам и „народнога комичара“, Ђорђа Бабића, и ако би тај даровити подражач био најближи моме приказу. Него ја хоћу да ти покажем некоје појаве самониклог народног театра, што их изводи прости, неписмени народ, који није никад видио умјетне позорнице ни чуо за глумце вјештаке.

— Нека, чоче! Та то би био као неки folklore.

— Прави правцати, сушти folklore.

— Ма ти се ругаш с нама. Зар театар и folklore? То су најжешће супротице, то једно другом поговара, folklore је природна појава, као киша и снијег, дуга и муња, а театар је умјетност, вјештачки производ. Folklore и театар то је contradictio in adjecto.

— А зар нема умјетности и у животиња?

— Паучина, саће, је ли? То је ради природне потребе, да се хватају мухе, да се храни мед. Умјетничка је направа узгредна, није прави смјер.

— А ја ти вељу, да и међу животињама имају глумци.

— Мајмун, опац?

— И ниже врсте, а виши умјетници.

— А које би то биле?

— Тице.

— Тице? Међер ти разумијеш и немушти језик.

— Има ко разумије. Тако учено длијеце ваља да је што чуло о Дарвину? Па да ти прочитам некоја мјеста из његова главна дјела, Descent of Man, о тицама умјетницима:

„Audubon прича, да је у њега била једна питома чапља (*Ardea nycticorax*, Linnè), која би се сакривала испред мачке, па би изненбуха скочила на мачку са жестоком виком и псиком, очевидно се радујући (*amused*), што се мачка преплашила па бјежи.“

„Мишљење природњака о смјеру тичјега пјевања јако се разликује.

. . . . . .

„Да тици пјевачици каштo није никако до љубави, то је јасно. Јер описали су једну јалову канарицу, (мужјак адумац), која би стала пјевати кад би видјела себе у огледалу, те би полетјела на своју слику.“

. . . . . .

„Неки су се домишљали, да мужјак не пјева за то да домами женку, јер мужјаци некијех врста, н. пр. црвенперке, пјевају у јесен. Али ништа није обичније и чешће, но да животињама годи вршити какав било нагон у вријеме, кад им није ни од какве потребе, само ради забаве. Колико пута видиш тицу летјети и лепршати се, очевидно без икакве потребе, само што јој је мило. Мачка се игра с мишем, гем

*) Ова лепа расправа дра Лазе Костића изишла је прво у „Гласнику Музеја у Босни и Херцеговини“ броју 3.; а уверени смо да ће занимати и наш читалачки свет. — Ур.)

ХРВАТСТВО У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

ОДГОВОР

на изјаву свеукупне акад. младежи мух. и кат. вјере из Босне и Херцеговине.

„Нико крупно ка Стеклиш не лаже.“

Неки дан објавише urbi et orbi новине „сједињене опорбе“ изјаву под горњим натписом, у којој свеукупна акад. младеж мухамеданске (sic!) и католичке вјере из Б. и Х. рони патриотске своје сузе ради тобожњег прогонства Хрватства у тим земљама. Али у чему је и од кога потјече то заговетно прогонство, о том ни сама не умије ништа казати, него мудро мучи као заливена; даље изјављује, да је одлучила ријешити својом јуначком (!) мишицом народно и тим eo ipso политичко питање Босне и Херцеговине, пријетећи ратом до истребљења свима и свакоме, ко јој у томе на пут стане или ко се усуди посумњати, да може бити ког другог народа у окупираним земљама осим хрватског и у опште, ко се безусловно не покори трулим теоријама умоболног А. Старчевића. Али покрај свега свог јунаштва, којим хоће да свијет задиви, нашла је да је по њу паметније — да своја убојна копља и буздоване, — којим мисли ријешити босанско-херцеговачко питање и предати те земље свом старом вукодлаку Анти као печену погачу, све то, као и саме себе, те нове делије стидно сакрише под опрегљачу редакције — „сједињене опорбе.“ То је барем једино паметно, да се колико толико прикрије морална голотиња те вајне свеукупне акад. младежи. Нек им је на част; ми им ни најмање не завидимо на такој „будности и свијести хрватској“ и не би се осврталі на саму изјаву као плод болесног мозга — то је посао психијатра — да није нешто друго по сриједи, које карактерише поменуту изјаву и даје у неколико слику несносног стања нашег народа у тим земљама. То нас је само принукало, да се осврнемо на тај манифест на празно занесене младежи.

Заведена младеж дрско изјављује, да је становништво Б. и Х. хрватске народности, износећи поред тога да је сваки други назив просто наметање и клапарење! У колико се ту нишани на име и народ српски, не налазимо за нужно доказивати, јер би то било износити свијећу на сунце и излишно поред ауторитета јевропског гласа једног Мајкова, Калаја и многих других, који су казали своју завршну ријеч о националном питању Б. и Х. А иницијатива те изјаве и начин, како се она свијету приказала довољан је доказ, да је Хрватство у Б. и Х. параситка биљка, полицијско оруђе и мост западне најезде на Балкан почам од г. 1878. до данас већ, да се оно у тим земљама није нигда „пробудило“, као што није могло ни „заспати“, не ћемо доказивати Говорићемо само, да је оно нешто измајмунисано и измајсторисано у Б. и Х. за туђе рачуне.

Три су струје, што састављају батерију, која даје глас, силу и живот великохрватству. Те струје раде узајамно, и великом ревношћу попуњују једна другу. Једна настоји, да створи Хрватство у смислу „мађарско-хрватске нагодбе“, како би Босна и Херцеговина припале с временом круни св. Стевана. Представнике те струје саставља већином чиновништво у земљи под особитом протекцијом мин. Калаја и мађарског уплива. Друга је струја, која ради на ширењу хрватско-језуитског елемента, а трећа чисто стеклишка. Ова потоња, рекао би, да је у новије вријеме преотела великог маха тако, да је себи прикључила прве двије струје. Таква пропаганда у смислу „сједињене опорбе“ није по ћуди Мађарима, те су то своје незадовољство доставили свом земљаку мин. Калају. Калај, као мађарски патриота, мора водити рачуна о нерасположењу мађарског јавног мнијења. У том смислу предузео је неке кораке и позвао к себи коловођу стеклишког влад. савј. Косту Хермана, чије се трчкарање између Сарајева, Беча и Пеште, и опет тамо амо, најбоље може протумачити, да има нешто, што није чист посао. Но да Херману испане обрана боље себе и својих, удри нек се виче да се прогони Хрватство. Тога ради обратио се и својим госама у „сједињеној опорби“, која му је фабриковала фамозну изјаву свеукупне младежи тобож мух. и кат. вјере, као што и сама овим ријечима исповиједа: „— akademska mladez rada bi ovom izjavom dati utjehe i uliti oduševljenja onima, koji je radi Hrvatstva valjalo i koju gorku preturiti i kojim se valjda *brani da na sva usta* dadu oduške svojoj hrvatskoj sviesti.“ То је дакле сврха изјаве, да подржи уздрмане положаје неких агената „сједињене опорбе“ у Б. и Х. У ствари та вајна свеукупна младеж састоји се из неколико чиновничких синова у окупираним земљама, којим је влада подијелила босанске стипендије. Исто то вриједи и за неколика мухамеданска младића, чији родитељи примају припомоћ од зем. владе, и који се налазе под утјецајем хрв. чиновника, па су присиљени да играју и они и њихова дјеца по ћефу стеклишких агитатора. Толико о постанку те изјаве. Тим се постанком најбоље карактерише колико вриједи та „пробуђена хрватска свијест“ те фамозне младежи, као простог оруђа у рукама стеклишких шовиниста.

О прогонству хрватства у Б. и Х. о ком тако дрско трабуња та самозвана свеукупна младеж не може бити говора. То је сушта иронија, нечувена перфидност и лаж, којом се толико одликује стеклишки сој.

Да не само не може бити тог насиља него шта више има данас Хрватство у Б. и Х. све могуће потпоре, које може дати читава државна машина једне велике државе, као што је аустро-угарска монархија. За Хрватство у Б. и Х. данас је така ера као за бана Мажуранића у Хрватској и Славонији. Оно тамо данас цвјета и напредује као нигде на другом мјесту, јер цвјетање и напредак Хрватства састоји у прогањању и тлачењу Српства, као што се може видјети по данашњем систему владања у окупираним земљама. То је свакоме јасно, ако се узме у обзир грозничава ревност, којом агитују стеклишки шовинисте уз припомоћ државних органа у смислу програма „сједињене опорбе.“ Према томе нек се цијени, како је биједна и смијешна та свеукупна младеж, колико је дрска и перфидна котерија „сједињене опорбе,“ кад о нечем труби у свијету кроз своје органе, што не постоји, што се ни замислити неда, као да су Б. и Х. усред афричких пустара, и уједно, колико су оправдане непрестане тужбе о невољама, српског народа у тим земљама, једном ријечју, како „нико крупно ка стеклиши не лаже.“

Чиновништво данас у окупираним земљама састављено је већим дијелом из самих Хрвата. Преко 1500 хрв. чиновника из логора стеклишког заузимљу све важније положаје у земљи, који су тамо нашли уточишта, јер их ни бан Куен-Хедервари као такове није могао трпјети у Хрватској и Славонији. Ти чиновници раде и владају се чисто по програму „сједињене опорбе.“ О Србима чиновницима не може бити ни збора, јер што их има у Б. и Х. могао би избројати на прсте. Зем. влада. као врховна управа у земљи, састављена је већим дијелом од самих Хрватских питомаца, као што су владини савјетници К. Херман, Кукуљевић, Длусћуш, Гривић, Трешчец, који су на влади одлучујући фактори, јер су им повјерене све важније гране централне управе. Исто су тако разасути по земљи и заузимљу све важније положаје стеклишки агенти, као што су окр. предстојници Лазарини, у Бањој Луци, Војводић у Бихаћу, Вуковић у Тузли, Рукавина, Черни и др. мањи и виши чиновници ова „сједињене опорбе.“ Кад је то тако, од кога може бити прогонство за Хрватство у Б. и Х.? Је ли могуће да да оно потјече од вјерних шљедбеника Старчевићевих. Од другог нема кога бити, а у то ваљда ни сама младеж не може вјеровати.

Завиримо сад у основне (комуналне) и средње школе. Тамо ћемо наћи све саме Хрватске учитеље и професоре. Школске књиге, школска писменост и у опште вас је школски дух у чисто стеклишком правцу. Учитељи покрај школских предмета шире велико-хрватску мисао, међу дјецом у смислу „хрватског државног права.“ О том су се читаоци „Браника“ могли небројено пута увјерити, а да и не говоримо о српским школама, које сам народ уздржава од свог зноја и крваве зараде, али које власти сваком приликом настоје да униште. То показују толика прогонства учитељског особља сваког часа и то за вријеме рада и трајања школског. Да, шта више, ни у њима није слободно спомињати име српско, као што свједочи наредба зем. владе од септембра пр. г. Учитељи у основним школама не смију називати наставни језик српским, него „земаљским“, што им ни Турци нијесу бранили! То ће бити доста, а да не говоримо о другим приликама и марифетима држ. власти против срп. основних школа и српских имена. Исто се то може рећи и за српске књиге и новине. Првим су са свим затворена врата за Б. и Х. Српска књига ма одакле она била послана отвара се на поштама, и без одобрења цензуре не предаје се, него ако у њој има и помена о српском имену, отаџбини и језику такве се књиге спаљују као јеретичке или шаљу натраг пошиљачу. Што се тиче српских новина ни један независан српски лист нема данас улазак у Б. и Х. На против свима хрватским новинима и широм су отворена врата окупираних земаља, као и књигама. Шта више сами чиновници врше повјереничку дужност Матице Хрватске, светојеронимског друштва т. д. За Србе се сматра великим злочином, ако се који упише или набави коју књигу Српске Матице или Српске књижевне задруге. Али то још није доста. Хрватима је дозвољено да придошилце, пробисвјети, покрећу по милој вољи новине по земљи. На против Србима не дају ни дечјег листа, као што показује случај лањске године са Вл. Радовићем у Мостару, кад је тражио да покрене дјечји лист „Херцеговче,“ али му не би дозвољено са мотивацијом: „за дјецу нијесу новине.“

Осјем једног црквено-православног листа у Сарајеву, који влада сама уређује, и „Босанске виле“, која тек животари, јер јој је цензура, и ако је чисто књижеван лист прави све могуће сметње, да је уништи, Срби данас немају никаквих других новина ни листова. Напротив Хрватских има као печурака иза кише. Примјера ради да споменемо: Bosnische Post, на њемачком језику, која је уједно и полуслужбени орган босанске владе и који никако не признаје, да има Срба у Босни и Херцеговини него их назива грчкоисточњацима“. Даље мисионарски листови језуитско-хрватске пропаганде: „Srce Isusovo“ и на пошљетку „Glas Hercegovca“ чије је писање против једног народа у земљи саблазан, срамота и варварство за XIX. вијек. Тај стеклишки упљувак тражи отворено грађански рат и вапи за вартоломијском ноћи против српског народа! И влада не само то допушта, него догонима таквим пружа медену руку.

Што се тиче саме језуитско-хрватске пропаганде у вјерском смислу та је црна чета позната свакоме, ко иоље зна, шта ће рећи организација мисионара католичке цркве. Данас је римска пропаганда прекрилила цијелу земљу као вране посијану ораницу и располаже силним срествима, која јој пружа римска курија и виши ка-

---

са уловљеном рибом. Тици плетуши (Ploceus) мило је, кад је затворе у крлетку, уплетати лијепо травке међу жице од крлетке.“

„Прилика је, да ни у најубојитијих врста није само пуста снага и смјелост мужјакова, која помаже спаривање. Јер таки су мужјаци навијек накићени различитим шарама, које су често у вријеме парења светлије, те се женкама приказују. Још хоће мужјаци да заносе и дражe женске милосним гласом, пјевањем и покретима, и често бива да се удварање протегне на дуго. Није дакле прилике да женкама није до лепоте мужјакове, те да се морају навијек подати јачем добитнику у бој. Прије ће бити да који мужјак надражи женку, било прије или послије боја те му се нехотице приклони. Што се тиче тетрјеба (*Tetrao umbellus*) један добар посматрач (Mr. Blyth, Land and Water, 25. July, 1868. p. 14.) мисли чак, да су бојеви мужјака „само вента ради, како би се показали у свој својој љепоти и слави пред женкама, које се око њих скупе, те им се диве. Јер ја не могох никад наћи рањена јунака, а ријетко бих нашао више од једног циглог сломљеног пера.“

„Чудновато је, да су само мале тице праве пјевачице. Но ваља изузети аустралску врсту *Menura*, јер *Menura Alberti*, која је мало мања од пурице (ћурке, туке, интуше) не само да подражава другим тицама, но је и „њезино извијање необично лијепо.“ Мужјаци се скупе као на какав концерат, гдје репове своје дижу спуштају и шире као пауни, а крила спусте доље (Gould, Handbook of the birds of Australia, vol, I, 1865. p. 308—310, и T. W. Wood, у „Student“-у April 1870, p. 125).

. . . . . .

У сјеверној Америци скупи се велико јато неке дивље кокоши, *Tetrao phasianellus*, за вријеме парења свакога јутра на одабраној равници, те ту трче непрестано у наоколо колом од петнаест до двадесет стопа у промјеру, тако да земљу сасвим угазе као какво гумно. При тијем „јаребичанкама“, као што зову ловци те игре, тице би се те најчудноватије кривиле и јерпле вртећи се колом, које десно које лијево. Andubon описује једну чапљу (*Adrea herodias*), како се на својим дугачким ногама са великим достојанством пред својом женком шета и поноси те чика своје супарнике. „У једнога гнус нога крагуја“ (*Cathartes jota*), вели исти природњак, „много је смијешно печење и кривљење у доба парења.“ У пролеће узлети наша мала плиска (*Silvia cinerea*) на какав огумак па се „лепрша на једноме месту, трзајући се и тресући се за све то вријеме заносно и фантастички, док не слети доље.“

А како се мужјак од велике енглеске дропље чудновато премеће и промеће пред женком, то се, по причању Wolf-ову, не може описати. Једна сродна индијска дропља (*Otis bengalensis*) „у то доба узлети право горе машући жестоко крилима, с уздигнутом перјаницом (капом), накострјешши перје на врату и на прсима, па слети доље.“ Мужјак понавља ту маневру више пута засобице и непрестано га стоји нека особита зука. Женке, које се ту нађу, „одазову се играчеву позиву“, а кад се приближе, мужјак спусти крила, а реп рашири као пуран.

Но најзнаменитије су у томе три сродне врсте аустралских тица, славне сјеничарке — свакојако све натражак од једне старе врсте, која је прва стекла чудновати нагон, да себи гради мале сјенице за продукцију својих љубавних пантомима. Сјенице, које су, као што ћемо касније видјети, јако богато украшене перјем, шкољкама, костима и лишћем, граде те тице на земљи једино ради удварања, јер гнијезда своја вију на дрвима. Оба спола раде на тој грађевини, али мужјак највише. Тај нагон је тако јак, да не престаје ни у кавезу. T. Strange описао је, како живе неке атласне сјеничарке, које је имао у својој волијери, у New-South-Wales-у. — „Донекле вија мужјак женку по свој волијери, па онда оде к сјеници, дигне кљуном понајшареније перо или понајвећи лист, дрекне чудним гласом, накострјешши сва пера, завитла унаоколо око сјенице и тако се раздражи, да хоће очи да му искоче из главе: непрестано диже час једно крило, час друго, кљуца по земљи као кокот, док се најзад женка не смилуј.“ Капетан Stokes описао игралишта (позоришта, казалишта — у овом случају управо по- или приказалишта — „plauhouses“) друге једне врсте, наиме велике сјеничарке. Ту је он гледао „како сјеничарка (мужјак) лети час напред час назад, подигне шкољку час с ове час с оне стране, узме је кљуном и дигне у вис те тако свечано улети у сјеницу. Те чудновате грађевине, које су само намијењене састанцима, гдје се мужјаци и женке скупљају, забављају и удварају, мора да тице стају много муке, тако н. пр. сјеница мркопрсне врсте у дужини од четири стопе, висока је осамнаест палаца, а грађена је на дебелом слоју од палица.“

Толико Дарвин, управо Дарвинови поуздани свједоци.

Сад, молим те, зар то нијесу глумци?

Рећи ћеш, да ти пернати глумци не глуме само ради умјетности, но да се допадну, да се свиде својим женкама. То немијења ствари. Као да „словесни“ глумци не теже да се свиде својим гледаоцима, а понајвише гледалицама и слушалицима. Па и самим писцима највише је стало, да им се дјела свиде, па боме и да им се наплате, исти разлог што гони паука да плете мрежу или чељу да гради саће. Па још да је коме разумјети немушти језик, те да напише човјековим ријечима гукање голубово, славујево прежељкивање, ћрактање гавраново, цвркутање мужјака сјеничара у његовој глумачкој сјеници, колике страсти, колике драме?

— Чудне ми драме! Љубав и мржња, парење и бој, нагон и страх, ситост и глад; од искона па до вијека све то те то.

— Па им се ипак не досади, исто као ни човјеку, и ако се и његове муке и радости врзу око истог стожера. А како да му се досади, кад је то основа и потка свега бића, кад се из кресива тијех супротица рађа живи огањ вјечите љепоте.

С тога сам ја навијек слутио, да у нашем народу мора бити појава самоникле драмске умјетности, а знао сам и да ни један јевропски народ нема у својој неписаној књижевности тако богате грађе за драмску обраду, колика је у већ прикупљеном умном благу нашега народа. Домишљао сам се, да је можда у најстаријим незнабошким народним обичајима прва клица драмскога живота. Чини ми се, да је у коледама, краљицама, ладалицама и додолама исти замет, што га испитивачи старина налазе за јелинску драму у свештеним обредима мисирског Озира, у фригијској служби Кибели-Атис и Адонису, што се у Грка развило из обичаја „Кабирске смрти“ у занос око бога Дијониса, Бака.

— Кабирске смрти?

— То ти приказује страдање Кадмилово, кога убију браћа, љето и зима — у старих није било јесени —, па утеку на Олимп, носећи у црвеном рупцу главу, а на штиту цвијећем обавијен труп убијеног брата, ту га укопају, а земља га опет оживи, те он изнова викне, ускрсне. Ударих гласом на „цвијећем обавијен труп“, јер ме опомиње на нашу додолу. Обичај додоле, по прилици некад свештена служба том богу пољећа и препорођаја. том старо-словенском Дијонису-Баку или Кадмилу, био је у незнабожачких Словена у тако великом јеку, да му се још и дан данас налазе трагови у сред Њемачке, као што прича Колбе. Но то су само остаци и уломци старих обреда, којима се незна више празначаја и којих ће брзо понестати.

(Свршиће се.)

толички кругови из Аустрије. Војници те црне чете већином су хрватски језуити, који уз вјеру шире још и хрватску мисао у духу католицизма. Снабдјевена дакле неисцрпним изворима и све моћном протекцијом аустро-угарске католичке аристократије ради и влада у земљи просто неограничено, шта више читава је земаљ. управа стоји на расположењу као њезин ексекутивни орган. Напротив је православна црква готово само трпљена. Како се мађијски прама њој поступа показује и сувишна брига зем. владе за штампање црквених књига у Сарајеву, као и позната изјава босанско-херцеговачких митрополита против „Московски Вједомости“, која је могла бити само ушљед силне пресије владине и којом се показало на што је спало негда велико достојанство и моћ наших првосвештеника, а да и не говоримо о српско-православним општинама, које су проста играчка у рукама полицијских власти —.

Ни код наше мухамеданске браће није боље. Њихова огромна вакуфска добра, којих приходи износе на милионе, влада је узела у своје руке. Од тог даје на издржавање шеријатске школе незнатну помоћ, а остало употребљује за своје познате сврхе, т. ј. да шири новосковано „бошњаштво“, које је само мост за прелаз у Хрваство.

Тој идеји служи „Bošnjak“ и неколико проданих душа. Негда се мислило да ће мухамеданци пригрлити Хрватство ако влада беговима осигура њихова добра и приходе од читлука, али мухамеданци оцаковљени, разумије се, примили су то на „повољно знање,“ али ипак су се држали ове „timeo Danaos dona ferentes“. Како се види за Мухамеданце се употребљују сва могућа средства, да се помире са садањим положајем, али су они остали прама томе хладни и неприступни. Зем. се влада у многом разочарала, особито ушљед великог сељења мух. породица из земље, као и покрет српски међу мухам. омладином у Травнику и Мостару. Покрај тога фијаска, што га је влада претрпјела, сада се задовољава ако одржи мухамеданце у оријенталној апатији, док барем српско-православни елеменат притјера зиду и с њим готова буде, па онда долази ред и на мухамеданце.

То је друштвено-политичка слика Б. и Х. у кратким потезима, не упуштајући се у појединости. То је истина о окупираним земљама. Друго, што се труби о некој равноправности као и о тобожњем прогонству Хрваства, о чему булазни „свеукупна младеж“ сушта је лаж и највеће лицемјерство. И ми овом приликом обраћамо пажњу надлежних кругова, којима је стало до мира и реда, а особито апелујемо на министра Калаја, да учини крај стеклишком роварењу, ако жели да и даље има свијет вјере у његову државничку способност и ауктoритет, као доброг познаваоца Балкана и његових народа, јер иначе народ може бити заведен на странпутицу од несавјесних стеклишких дошљака и агитатора, који су пошли стопама својих претходника за вријеме Филиповића и траже да у мутној води лове. —

Ово неколико ријечи, што управисмо у више сфере, које данас ведре и облаче у тужној Б. и Х рекосмо ради нашег многонапаћеног народа, јер му желимо мира, реда и напретка. То нас је чувство понуђало, да се узгред обрнемо и на твоју изјаву самозвана свеукупна хрватска младежи! Вјерујем, немој мислити, да упутисмо ове ријечи јер смо се бајаги препали твоје изјаве! Никако се тим не смијеш позорити, јер ко се још бојао ћорфишека и сабаља у сакатим рукама! —

Овом приликом чуј још једну, самозвана свеукупна младежи, и ако је твоја изјава пуна отрова и бљувотина кужне мајке „сједињене опорбе“, ми ти не уписујемо све то у гријех, јер не можемо вјеровати да су твој академски понос и част тако ниско пали, као што сведочи изјава. Ми знамо да се она није зачела у твојој, и ако усијаној глави, нити је твоја још нејака рука написала. То је творевина твојих госа и идола на Мивацки и њихових ортака у „сједињеној опорби“, којој је највећи идеал братоубијство, највеће јунаштво и врлина потајне паклене сплетке и денунцирање, једина вјера и нада безочно извртање истине, њезина завјетна лаж, с којом ради — живи и умире, — јер „нико крупно ка стеклиш не лаже!“

С Неретве, фебруара 1894.

Небојша.

Расправа зак. предлога о грађанском браку пред угарским сабором.

У четвртак настављена је генерална дебата зак. предлога о грађанскоме браку. Први је узео реч:

Александар Сачвај. Осуђује покушај да се сви чланови крајње левице на то натерају, да гласају. Партајски програм гласи, да се цивилни брак има завести тек онда, кад се све остале тачке испуне. Кошут је сам у својој изјави прошле године кудио ове владине црквено политичке реформе. Говорник осуђује владине листове, који лично нападају противнике цивилног брака. Он одбија ове предлоге јер је непомирљив противник владин. Он није Назарен, да одбацује оружје. Он хоће да напада непријатеље угарске самостојности, те да или победи или падне с њима. Предлози ови вређају слободу савести, хоће да подигну државну свемоћ и не обзиру се на права цркве у брачноме праву. С тога одбија овај предлог.

Бела Молнар. Он протестира, да они 3—4000 душа, који су дошли у Пешту, да протестирају, да они представљају Угарску. Он каже да ће цивилни брак унапредити Угарску. Чуди се Апоњију што одбацује предлог, а чуди се и Полоњију, који истина у начелу прима цивилни брак, али тај предлог у појединостима својим примедбама убија. Он подупире овај предлог.

Министар правде Силађи. После увода Силађи прелази на говор грофа Апоњија, који препоручује установу грађанског брака по нужди. Пита се, да ли то одговара начелу либерализма. Ја мислим да не, јер не чува суверенитет државни у брачним питањима, а не допушта индивидуу слободно расположење. Ми обоица, ја и Апоњи хоћемо једно опште брачно право, обадва хоћемо државну јудикатуру, али се делимо у *форми*, како да се склопи брак. Ми полазимо са те идеје, да се државни правни ред има оделити од црквеног, да се државни правни ред има оствари ти, да би државу ослободили од притиска црквеног. То је *наше* становиште. Кад би примили предлог грофа Апоњија, зграда коју ми подижемо, одма би се срушила.

За тим говорник говори опширно зашто је против предлога грофа Апоњија, да се заведе цивилни брак само кад је ну. да. Силађи овако завршује: Биће можда покушаја с више страна, да се оно поруши, или уклони, што смо ми смишљено и из пуног уверења у име напретка Угарске подигли. Али да ће се та реформа *у периоду стварања* странпутицом оборити, — то се не бојим. Јер прво, кад ове реформе добију крепост закона, види ће се, да свака црква с тим устиновама може у миру живити. Али ако се прелазно доба на то употреби, да се ова реформа *код остварења*, обори, против тога ће се подићи сви либерални елементи Угарске Ми ћемо без разлике политичких боја потрудити се, да се те реформе одржимо. Он препоручује сабору тај предлог. За тим је дебата прекинута и седница закључена.

Политички преглед.

— **Далмација.** У далматинском сабору била је од стране левог хрватског крила предложена адреса цару ради сједињења Далмације са „матером земљом“ Хрватском. Нацрт те адресе био је упућен одбору, из кога је изишао у скоро на половину скраћен и знатно ублажен, тако, да је из њега изостављено све што се не тиче строго самог питања спојења и изостављени су изрази са којим се вређа величанство круне и дужносно страхопоштовања према владаћој династији. Овако измењени нацрт адресе завршава се с речима: „Ми преодани Ваши заступници краљевине Далмације . . . препонизно молимо Ваше Величанство, да благоизволи позвати заступнике с једне и с друге стране Велебита, да на темељу свог државног права надовежу свезе древне своје државне заједнице.“ Било је извесно да ће саборска већина прихватити овако ублажен нацрт, — али није дошло до дебате. Када се предлог ставио на дневни ред — сабор је по налогу владе закључен.

— **Немачка**. Прекјуче је у немачком државном сабору одпочела дебата о руско-немачком трговачком уговору и држи се да ће трајати најмање четири дана. Покрај све живе агитације тако званих „аграроваца“, странке склопљене из племства и велепоседника, ипак се као утврдо држи да ће уговор ипак бити примљен, у толико пре, јер су се некоји чланови исте странке поколебали, те ће или одсуствовати од гласања или чак и гласати за. Рачуна се да ће већина изнети до близу тридесет гласа. Да се противници овог уговора налазе у забуни види се и из тога, што тако звани центрум, као најјача странка међу многобројним странкама у немачком сабору, још није донео закључак како ће да гласа, него ће да чека на развој саме дебате и изјаву владину. А на ручку који је давао државни секретар Бетихер, сам се цар у разговору са министрима изразио: да насигурно очекује примање уговора.

— **Анархисте**. Анархистистичка злочинства, која се у последње време толико учестала, изазвала су најзад одвратност и код самих оних слојева, у име чије анархистични злочинци веле да „раде.“ Француски лист „Paris“ саопштава вест: да је међу самим анархистама настао расцеп, те да се издвајају у две групе: на „теоретичаре“ и „делотворне“. Одмах после последњих париских атентата теоретичари су држали своје скупове на којима су саставили манифест, у коме осуђују убијање и злостављање, „јер с тим се ништа не доказује нити доноси стварне користи. Ми тражимо да сваки има право на живот, а међутим сејемо смрт“, вели се даље у том манифесту. „У име човечности, у име правичности, ми осуђујемо убиства.“ Међутим је у Лондону дошло до отворених манифестација противу анархиста. Приликом погреба анархисте Марцијала Бурдена, који је сам страдао од сопствене бомбе, коју је у џепу носио, хтели су лондонски раденици да злостављају Бурденове једномишљенике, приликом њиховог скупа. Полиција се морала да умеша те да заштити те „пријатеље радника“ од самих раденика! Радикални посланик Лабушер устаје отворено у листу „Truht“-u противу трпљења страних анархиста у Енглеској, јер „анархисте нису политички бегунци, и признавати их као такове, значило би толико исто, колико кад би индијску убилачку сетку „Thugs“-е сматрали за религиозне бегунце.“ Према овоме судећи енглеско јавно мњење одбија од себе гостопримство европских анархиста, — и можемо се надати да ће се у скоро предузети европска међународна акција противу ове модерне злочиначке најезде.

— **Школско питање у Македонији**. Београдска „Српска Застава“ доноси о тој ствари ово: „У једном од прошлих бројева нашега листа ми смо донели кратку вест, како турске власти намеравају да затворе све бугарске школе у Македонији, па да ће се ускоро затворити и бугарска гимназија у Солуну. Ово је питање врло важно с тим више, што по најновијим вестима изгледа, да ће се због школског питања у Македонији створити сукоб не само између Порте и Бугара, него између Порте и свију хришћанских општина на Истоку. Да би се наши читаоци са овим важним питањем упознали, ми ћемо им саопштити у чему је ствар. Још у давнашњим временима све хришћанске школе у домашају отоманске царевине: грчке, бугарске и јерменске, основане су трудом и заузимљивошћу дотичних црквених општина. За оснивање школа било је потребно одобрење владе и царски ферман. Кад су горњи услови испуњени, школе су потчињене биле једино надзору дотичних општина, које су их издржавале. Општине са образованим школским одбором одговарале су влади за правилно управљање школом. Сада међу тим порта намерава да црквеним општинама одузме управу над хришћанским школама, а да их дозволи само као приватне школе под личном одговорношћу каквог професора или наставника у опште. Хришћанске општине одупиру се тој промени јер се боју да ће им школе пасти под самовољу турских власти. У последње време посећивао је један чиновник министарства просвете све хришћанске школе у разним пределима, а нарочиту пажњу обраћао је на бугарске школе, па је том приликом наглашавао да се школе те морају затворити, ако се што пре непретворе у приватне наставничке заводе. Православна и јерменска патријаршија, а нарочито бугарски егзархат, решени су, да се тој промени одупру свим могућим средствима, јер се боје, да ће школе, ако изгубе свој комунални карактер, лишене бити своје најјаче потпоре а предане бити потпуној самовољи. У Софији држан је недавно збор Македонаца, на коме је препоручено бугарској влади, да порту од тог корака одврати и да је увери, како у сопственом интересу њеном лежи, да народним интересима Бугара даје што више задовољења. Ну све ово ово још необјашњава прави узрок који је порту на овај корак покренуо. Међу тим у Цариграду извесно ће се још поразмислити о томе, да ли ће ова незнатна административна добит, која ће се постићи укидањем хришћанских општинских школа, вредити колико према оним тешкоћама и неприликама, које ће морати наступити општим протестом хришћанских патријаршија и црквених општина.

Дописи.

Вуковар 25. фебруара. (*Забава женске задруге.*) Познато је читалачкој публици, да су Српкиње Вуковарске, следећи примјер осталих Српкиња, основале Женску задругу за подпомагање српске сирочади. Четири године, како иста задруга постоји, протекле су, па кад се у обзир узме колики је број чланица иста задруга за толи кратко време стекла и колики је како материјални тако и морални успех до данас показала, онда се с пуним правом дичити и поносити могу наше Српкиње а осталим много старијим задругама чак за примјер служити могу.

Главна задаћа наших Српкиња беше, да стеку повећи капитал, како би могли из године у годину сирочад српску подпомагати; но поред те главне задаће оживила је још једна врло племенита и по свеопште Српство важна мисао а та идеа састоји се и у томе, да иста задруга сваке године приређује на дан св. Сретенија друштвену забаву; а на истој да се има или представљати које позориштно дјело или да се има представити жива слика из јуначке прошлости српске. Између многобројних забава што се за време карневала у нашој варошици приређују, безувјетно је забава наших Српкиња на одличнија, грађанству најмилија а по програму и извођењу истог најсјајнија. По нас Србе је женска задруга веома важна, јер својим радом буди успаване духове наших одличнијих Српкиња, сећа их на дивну прошлост а бодри их на још лепшу будућност. И верујте драги читаоци, да, ако задруга Српкиња наших и даље настојала буде да јој делокруг све шири и успешнији буде, те младим Српкињама и и Србима прилике пружила буде, да покажу да љубе све што је српско и докажу да им је много стало до напредка српског, онда ће Вуковар и опет наскоро заузети оно место у овостраном Српству који је некад на дику нас Вуковараца а поное свестраног Српства заузимао. —

А сад ми дозволите поштовани уредниче, да у кратко и о овогодишњој забави коју прозборим. —

На дан св. Сретенија приредила је задруга наших Српкиња забаву са игранком и представом, а представљала се Маркова сабља и вила, са 6 слика. Од свих суделујућих особа имадоше три особе главне улоге и то: Краљевић Марко (г. Војин Петровић), Вила (госпођ. Јелка пл. Рогулић) и слепац—гуслар (г. Момир Протић, правник). —

Већ сам наслов представи довољан је а да је побудио у сваког силну радозналост с једне стране, а друге свако је једва чекао да се завеса дигне те да за час два занесемо из ове немиле и троме садашњости у бујну, сјајну и јуначку прошлост српску. И заиста завеса се диже и ми угледасмо на позорници Краљевића Марка. Г. В. Петровић у особи Краљевића Марка, као младић који је први пут ступио на позорницу па још у такој озбиљној и тешкој улози, очарао је све присутне а улогу своју одиграо је на све опште задовољство.

Друга појава беше госпођица Јелка пл. Рогулић у особи виле. Драги читаоци! Моје перо је слабо а да би по заслузи стеченој могао оценити рад и саму представу г. Јелке. Њу гледајући нико не би веровати могао да гледа дилетанткињу, напротив гђца Јелка је своју улогу одиграла као права вјештакиња или бар као глумица која је полу века свог на позорници провела. Појава њена беше величанствена, говор и мимика у пуном складу те с поносом казати могу, да би рад г. Јелке на њено задовољство а на дику нашу и најстрожију критику издржати могао. А Вама драга госпођице на срце мећем ваш почетак на глумачком пољу и нек Вам није жао труда кога сте уложили; истина велик то труд беше, али кад у обзир узмете оно уживање које сте Србима и осталој публици пружили, кад у обзир узмете како Вам је сво Српство захвално, онда нежалите труда ни у будуће радите и подстичите и остале Вам другарице на љубав спрам милог нам српства.

Трећа појава бише слепац гуслар у особи г. Момира Протића. Ово је већ други пут како нас је г. Протић појавом своїом на позорници обрадовео те и овај пут улогу своју на свеопште допадање одиграо. —

Осим напред наведених личности спада нам у дужност да се сетимо и свих осталих чланова који су суделовали при приказивању живих слика. Но из обзира спрам простора цијењеног листа не могу сваку личност да споменем и нека им је овим путем свима скупа и сваком појединцу најтоплија хвала и призрење изражено. — Живили.

При закључку овог дописа морам још да се сетим двојице који су задруги наших Српкиња великих услуга учинили и којима управо највеће признање припада око постигнућа ова ко лепог успеха, а то су г.г. Александар (Паца) Панић и г. Милан Петровић професор овдашње реалке. — Ко од штованих читаоца лично г. Панића познаје, осведочен је о његовој безграничној љубави спрам српства и неуморном пожртвовању за исто, а кога лично не зна нека ми дозволи да Вам га у кратко представим. Г. Панић је душом и тијелом Србин, човек који си је за задатак живота свога ставио: љубав и напредак спрам свега што је српско; који нежали ни труда ни материјалних жртви, већ ли иде за унапређењем српскога поноса. Тај човек беше десна рука Српкињама нашим пригодом ове забаве, но не само приликом овом, већ од постанка њеног вршио је провизорно мјесто тајника а смем и то рече да си је великих заслуга већ при оживотворењу исте садруге стекао, да му српкиње Вуковарске никад доста захвалне бити не могу. Но ми који познајемо г. Панића, уверени смо да он нетражи захвалности, јер неради зато да му се лавор венци дају, већ ради ли за то што си за дужност сматра да све оно што српско име носи ваља унапредити и увеличати. Зато дични Србине нека ти је овом приликом у име српкиња Вуковарских изречена хвала на труду твоме, а ми те молимо, ради и унапређуј све што је српско и недај се ни од кога у твојој доброј и племенитој вољи побунити.

На другом месту спомињем г. М. Петровића. Исти је још новајлија на јавном пољу, но као Србин пун жара и као вештак у цртању обећава врло много, те се је надати, да је његовом појавом у јавности Српство задобило добру, велику и много обећавајућу снагу. Живили!!!

Ж. С—ћ.

Новости из места и из народа.

Нови Сад, 16 фебруара 1894.

— **Конзисторија** бачке дијецезе јуче до подне под председништвом патријарховим држала је своју седницу. Као најважнији предмет био је спор у силбашкој општини. Ми ћемо накнадно донети опширнији извештај о тој седници.

— **Неистинита вест.** Вест као да ће се један део војске мобилизирати и да ће војска из Варадина отићи у Земун, неоснована је 29. пешачка пуковнија још се налази у Варадину, а парцијалну мобилизацију сад побијају и горњи листови.

— **Трамвај у Новом Саду.** Имамо да прибележимо једну вест, која ће се са великим задовољством примити, јер она има важности по нашу варош и њене привредне, трговачке и културне интересе. Као што смо извештени, учињен је предлог, да се у нас подигне трамвај за особни и еспапски саобраћај. Склопила се једна конзорзија, која ће то подузеће да оживи. Конзорција је већ предала молбеницу, да добије концесију за грађење те варошке жељезнице. Ми не сумњамо, да ће „очеви вароши“ наше и важност овога подузећа знати оценити, те ће одобрати, да би се остварити могло. Јер да ће ово подузеће служити на корист наше вароши, о томе нема сумње.

— Пишу вам из **Ст. Андреје** 25. фебруара ово: Врло ретке су појаве, да се из овог краја путем новина о таквим приређиваним срп. забавама шта јавља. Као што је и оглашено било, дана 10. (22.) о м имадосмо „Српску Беседу“ са певањем и декламацијом, а други део беше игранка. — Приликом овом пропустити не могу, а да наше певаче и певачице из друштва јавно не похвалим. Они су својим песмама и декламирањем сву публику задовољили, и на захтевање публике неке песме певали су и по двапут. — Место где је ова „Беседа“ одржавана врло је удесна за оваке забаве, јер се састоји из две велике дворане једна у другу и из побочних соба, а дворана како осветлењем, тако и декорацијом врло су лепо овој свечаности одговарале. Одма после 8 сах. отпочето је певање са песмом: „Богови силни“ и „Боже братимства“ и чувши то, сваком Србину је срце раздрагано било, слушајући наше нар. песме које се овде ретко певају, а и све су у програму означене песме лепо и складно одпеване биле. — На овој забави од преко 70 породица било је заступљено преко 230 особа. Можемо похвалити се и дични бити тиме, што је готово сва срп. интелигенција на беседи била, па и сами католици у лепом су броју заступљени били, но само из околних места слаб је одзив био, јер нису дошли на ову нашу забаву. — На каси је пало преко 114 ф. 50 н. и од тога добровољног прилога 43 ф. 50 н. а трошка је било преко 52 ф. и по том доста лепа свота остала је друштв. благајни — Нека је овим изречена јавна благодарност свима прилагачима, јер види се, да су сви ради, да се ово црквено певачко друштво одржи и подиже. Чланова у друштву за сад има 13 мушки и 4 женске. — Други део ове забаве такође врло лепо је испао. Српски гајдаш одсвирао је и 3 пут срп. нар. коло, а после глазба М. Ковача — која је овде врло призната — одсвирала је остале игре, и тако је трајало ово народно весеље до свануће. — Овом приликом, нека је изречено јавно признање пев. дружини, и жеља нам је: да нам још много сретних љета у св. храмовима литурђију поју, и на срп. забавама овако веселих песама певају. *Један Србин.*

— **„Добротворна женска задруга за потпомагање сиротиње“ у Митровици** приређује у недељу 20. фебруара (4. марта) 1894. у корист свога фонда концерат са игранком у просторијама „Српске грађанске читаонице“, на који учтиво позива све пријатеље свога човекољубивог завода. Из наклоности према задрузи суделују у истакнутој сврси г. Антоније Хаџић управитељ срп. нар. позоришта, срп. црквп. певачка дружина, и у сликама суделујуће особе. Распоред: 1. Говор од г. Антонија Хаџића. 2. Жива слика „слепи миш.“ 3. Увертира „песник и ратар“ од Супеа, свирају на гласовиру четвороручно гђе. Јелисавета Адамовић и Ленка Драгутиновић. 4. Жива слика „Срби око гуслара“. 5 Из судионице од Мите Поповића, декламује г. Пера Крстић. 6. У цимбулу свира г. Сигетк. 7. Хајдук Вељко од Стеве Мокрањца пева мешовити збор срп. црквп. певачке дружине. Слике су изведене од г. Пере Добриновића члана срп. нар. позоришта. Између пиеса свира градска глазба.

— **Дилетантско пев. друштво у Баваништу** приређује у недељу 20. фсб. 1894. у корист оснивања срп. црквп. пев. друштва у дворани Гђе Катице Живковић беседу са игранком и позоришном представом. I. део. 1. „Бачки напеви“ од Лжичара, пева мушки хор. 2. „Туга“ од Хорејшека, пева мешовити хор. 3. „Декламација“ декламује г. Н. Касапиновић, 4. „Народни збор“ од М. Топаловића, пева мушки хор. 5. „Долине тутње“ од Товачовског, пева мешовити хор. II. део. Преки лек шаљива игра у 1 чину, написао Мита Калић,

---

Новости са стране.

— **Хонорар доктора руског цара.** Др. Сахарјин, који је лечио рускога цара, када је недавно био болестан, одликован је највећим орденом (Александра Невскога) и уз то је добио хонорар од 60.000 рубаља.

— † **Михајло Хорник.** Из Будишина у Лужици стиже жалосна вест, да је онде наглом смрћу 10. о. м. умро вођа Лужичких Срба, Михајло Хорник. Његова смрт значи ненадокнадив губитак за овај најмањи славенски народ. Хорник родио се 1833. у саској горњој Лужици, те је у Прагу учио теологију и слав. филологију, постао 1856. кат. капеланом у Будишину, а 1871. тамошњим парохом, а касније и каноником кантола код св. Петра у Будишину. Хорник написао је многобројне школске књиге за Лужичане у њиховом језику, утемељио 1863. друштво „св. Ћирила и Метода“ за издавање вољаних књига, те је од 1868. уређивао „Часопис Матице србскаје“, у ком је написао дуг низ чланака и радња о старој књижевности, о језику и писму, и о традицијоналној литератури. С Пфулом и Сајлером издао је 1866.: „Србски ријечник“, с Богуславским дело „Хисторија србскехо народа“ (1884). Осим тога писао је Хорник много патриотичких чланака, да своје земљаке освести и обрани против немачкој бујици. Био је витез краљ. сас. Албрехтовог реда I. разреда. Спровод покојников обављен је у Будишину. Слава му!

— **Проневере у благајни државнога дуга.** У главној благајни у Бечу, која управља државним дуговима, откривено је 12. о. м. проневерење од 102.000 фор, а учинио га је главни благајник Адолф Ферлес, човек од 50 година, родом из Галиције. Истога дана била је одређена сконтрација благајне, јер је један од контролора прешао у мир, те је имао предати послове своме наследнику. Ферлес је дошао као обично у званје, кад га је око 11 сати изненадило поверенство за сконтрацију. Ревизија је започела, а Ферлес јој је присуствовао; но прво је ишло све у реду, — на једном „позлило“ је Ферлесу, а пошто нико није сумњао о њему, пустише га, да изађе на поље. Но он се више није вратио, а поверенство је констатовало мањак од 102.000 фор. Сад је било очевидно, да је Ферлес новце проневерио. Полиција је одмах о свему обавештена, те је издала брзојавну потеру за бегунцем. Међутим кривац је отишао у пратер, где се убио. Адолф Ферлес служио је у младости као часник у војсци, а од 20 година у државној благајни, где је постао главни благајник. Био је човек поштован и у звању љубљен. Његова супруга поседује на углу Коловратривга велику кавану Ферлес, али је управо сада болесна, те ју је читав догађај најдубље потресао, јер није о ничем ни слутила. Ферлес био је заповедник сједињених бечких ветеранских корова, те је и иначе љубио свечаве згоде за истицање. Уза то је волео друштво, те је много долазио у додир с разним певачицама и уметницама из циркуса и орфеја. У последње доба био је Ферлес заплетен у љубавну аферу с довета прекрасном Марнетом Ангели, која је била купила Аматов циркус, те с њиме давала представе у Ренцовом циркусу, али је онде тако страдала, да је изгубила сав свој иметак. Ферлес је по свој прилици и њој хтео помоћи — па је упропастио себе.

НОВИЈЕ.

ЗАГРЕБ, 15. фебруара. Школски саборски одбор закључио је, да предложи хрватско-славонском сабору, да се одбије представка многих општина за подизање веронаоведних школа.

БЕЧ 15. фебруара. Полузванични лист министарства спољних послова побија вест, да ће се аустро угарска војска скупити на граници Србије.

ТЕЛЕГРАМИ уредништву „Браника.“

СЕНТОМАШ, 15. фебруара. (Од нашег извештача.) За данас сазвани збор бирача ван сваког очекивања сјајно испао. Председавао др. Момир Павловић.

Известилац чувени говорник Пон Ђура Страјић протумачио нам протест против владине црквене реформе у одушевљеном заносном и дирљивом говору. Резолуција од 10 тачака једногласно усвојена, која ће се земаљском посланику Васи Поповићу под условом неповерења доставити Изабран одбор за сремски, односно општи збор.

* * *

БУДИМПЕШТА, 16 фебруара. У данашњој седници заступничке куће угарског сабора пријавио је Угрон интерпелацију о гласовима, као да ће се један део наше војске мобилизирати према Србији. За тим се наставила дебата о цивилном браку, те су многи говорили за и против предлога о цивилном браку. Кућа је била слабо посећена.

ПРАГ, 16 фебруара. Два дечака нашла су на сокаку две бомбе и предали су полицији, која је опрезно отворила. У бомбама нађено је динамита и гвоздених ексера. Бомбе нису зато експлодирале, што је лунта пре времена угашена.

БЕОГРАД, 16 фебруара. Пронешене вести да се спремају немири у земљи сасвим су неосноване. По целој земљи влада мир Влада је спремна за све могуће евентуалности.

Трговина.

НОВИ САД, 16. (28. фебруара) 1894. г. Непријатне вести стижу са горњи житарски пијаца, а то су, да пшеници непрекидно цена пада.

Пошто на горњим пијацама цена пшеници пада то се и код нас са 5—10 новч. пшеница јефтиније продавала.

Рана што преспе на нашу пијацу продаје се по сљедећој цени:

Пшеница 6 ф. 90—7 ф. Лањик 9 ф. — 9 ф. 50 н. Кукуруз окрњен 3 ф. 90 до 4 ф. 10 н. Проја 3 ф. 10—20 н. Пасуљ бели 5 ф Пасуљ жути 4 ф. Све по 100 кила.

Маст 52—54 ф. Сланина 52—54 ф. Сланина прљена од деели свиња 54—56 ф. по 100 к.

*

Течај вредности и новаца на берзи у Будим. Пешти 11. (23.) фебруара 1894.

Ц. кр дукати	6 ф. — н.
Наполеондори (20 франака) .	9 ф. 93 н.
4% угар. ренте у злату . .	117 ф. 40 н

Књижевне вести.

РЕЧНИК МАЂАРСКО-СРПСКИ

израђен од подписаних, још се може добити код писаца или код гимназијске управе по цену од 4 фор.

Уједно јављамо, да се и „Српско-мађарски“ део у велико штампа и да ће изићи крајем ове школске године.

Благоје Бранчић и др. Ђорђе Дера,
професори срп. вел. гимн. новосадске.

Огласи.

Ad CO. зап. 1193.
ex. 1893.

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења новоустановљеногa места *архивара при срп. прав. митрополиској архиви у Карлоецима* овим се расписује стечај.

Са тим местом скопчана је плата од годишњих 1200 фор. а вр. и станарина од годишњих 200 фор. а. вр.

Од архивара се иште, да је Србин православне вере, да има факултетске науку, а уз то да потпуно зна језике: српски, латински, мађарски и немачки.

Ваљано инструјисане молбениц ваља поднети саборском одбору најдаље до 9. (21.) марта 1894.

Из седнице срп. прав. црквп. саборског одбора оржане у Карловцима 18. (30.) дедембра 1893. год.

Георгије
патријарх.

2—3

Бр. 2775. — ex 894. 1—3

Стечај.

На упражњено место подбележника сл. кр. вароши Н. Сада овим се расписује стечај.

Место ово скопчано је са годишњом платом од 900 ф и станарином од 245 ф.

Компетанти имају своје молбе, по I. зак. чл. од год. 1883. ваљано устројене, инклузиве до 19. (31. марта 1894 год. Пресветлом Господину дру Виктору Флату великом жупану сл. кр. вароши Н. Сада или варошком магистрату поднети.

Из седнице магистрата сл. кр. вароши Новог Сада, држане 10. (22.) фебруара г. 1894.

Стеван Поповић-Пеција с. р.
кр. савдтник, градоначелник.

Др. Владимир Деметровић с. р.
велики бележник.

ОГЛАС ВИНАРСКИМ ТРГОВЦИМА!

МАРКО БУЧИЋ (Маргето.)

винарска трговина у **Цариграду** препоручује своје велико стоваришће разновреснијех левантинскијех вина, најбоље каквоће.

Овогодишња вина, изванредне су каквоће, умерене цијене и за мешање са страним винима особито спососна. 1—4

Ad CO. 573. ex 1894.
136.

Стечај.

Ради попуњења упражњеногa *места нар. црквп. подјајника* као помоћника народно црквеногa тајника у Карловцима овим се расписује стечај.

Са тим местом скопчана је плата од годишњих 1500 фор. авр. и станарина од годишњих 200 фор. авр.

Ко жели получити ово место, има исказати да је Србин православне вере, свршен правник уз то да у речи и писму потпуно влада језиком: српским, мађарским и немачким.

Ваљано инструјисане молбенице ваља поднети саборском одбору најдаље до 9. (21.) марта 1894.

Из седнице срп. прав. црквп. саборског одбора држане у Карловцима 5. (17.) фебруара 1894. год.

Георгије
патријарх.

2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место учитељско на основној народној школи у Соколовцу овим се стечај отвара. Настава је у школи на српском и мађарском језику.

Са истим местом је сљедећи приход скопчат:

1. Плата 300 фор., писарнички паушал 6 фор.
2. 16. кубични метара тврди дрва.
3. Стан у парави са баштом.

Биљеговане и на мађарском језику писане а на Министарство Богочасти управљене молбенице, имају се до конца фебруара т. г. на управни одбор крашовске (Krassó Szörény) жупаније послати.

Именованом учитељу ће у дужност спадати по обреду православне цркве у цркви редовно појати и дужност певца обављати.

2—3

Стечај.

Усљед решења славног епархијског школског одбора у Темешвару од 16. (28.) децембра 1893. год. Е.Н.О. / Е.Ш.О. 609 622 / 452 ex 893. отвара се овим стечај за привременог учитеља I. и II. расреда у новоотвореној српској православној веронаоведној школи фрталној у тако званом „Павлишком крају“ у Меленци.

Плата је и готовом 500 ф. а. вр. годишње, слободан стан са две собе, кујном, баштом и двориштем.

Учитељ ће бити дужан све школском уредбом и дисциплинарним правилима прописане дужности како у школи и цркви, тако и ван исте тачно вршити; црквено-школска општина задржава себи право по потреби истога и у другу школу у месту преместити.

Рок је стечају 1 април т. г.; молбенице ваља слати српској православној црквено-школској општини у Меленци

Из седнице привременог управног црквено школског одбора држане у Меленци 5. фебруара 1894. год.

Милан Теодоровић
председник.

2—3

ОГЛАС.

Јављам свима пријатељима и познаницима да сам своју

АДВОКАТСКУ ПИСАРНИЦУ

у Вел. Бечкереку у томашевачкој улици под кућевним бројем 1673. отворио. (трећа кућа од старе Буковалине куће).

Др. Младен Панић
адвокат.

3—3

Тражи се за једну српску, имућну отмену кућу у већој вароши једна интелигентна женскиња, која би кућу водила и у неку руку деци као забавиља била.

Првенство имају оне, које су вичне српском немачком а од чести и мађарском језику.

Писмене понуде са референцијама ваља упутити администрацији „Браника“ у Новом Саду под шифром „Z. V.“

2—3

Власник и издавалац: Дружина Браника. Одговорни уредник Никола Јоксимовић. Штампарија А. Пајевића у Новоме Саду